

KUI ELUS ON VEEL PÄIKEST TÄIS: Rasmus istub oma mängumaja trepil, kõik karmid ajad alles ootavad.

Sel laupäeval panevad Raul Altmäe ja Liivi Laos oma kolmeaastase poja Rasmuse mälestuseks Kadriorus toimival Pardirallil ujuma väikese kollase pardi.

KIRSTI VAINKÜLA

kirsti.vainkyla@ekspress.ee

“RASMUS ALTMÄE”. Suurte trükitähtedega elektrooniline kiri juhatas möödunud reedel leinalised Pärnamäe krematooriumi suurde saali. Kultuurkapitali endise kauaaegse juhi Raul Altmäe ja tema naise Liivi Laos kolmeaastase poja ärasaatmisele oli tulnud sadakond lähedast inimest. Keegi ei osanud õigupoolest olla ega midagi öelda. Iga sõna tundus üleliigne ja kohatu.

Aga Raul ja Liivi ei oodanudki sõnu. Nad teadsid, et nende poeg võitles oma haigusega nagu Superman. Aga nagu iga kangelane oli ka nende Rasmus võitlust kaotades väga väsinud.

“Me peame olema rahul ja õnnelikud, sest ta on vaevast lahti,” sõnab Liivi. Raul lisab, et neid hoiab vee peal lootus, et nad kunagi Rasmusega veel kohtuvad. Kusagil seal.

Algus

Rasmus oli napilt kahene, kui vasak silm muutus vesiseks ning läks aegajalt paiste. Arstid kirjutasid lapsele erinevaid silmatilku, kuid silma need ei parandanud. See paistetas muhukuks, võttis lapselt söögiisu ja muutis virilaks.

Kui Ida-Tallinna Keskhaigla silmaarst vaatas Rasmuse silma, meenus talle hiljutine patsient silmakasvajaga.

Tund hiljem näitas Põhja-Eesti Regionaalhaigla kompuuteruuring, et Rasmusel on silma taga koopas kirsisuurune kasvaja.

Mis see täpselt on, arstid ei teadnud. Lapsele määrati kohe pärast biopsiat ja esmast diagnoosi keemiaravi. Liivi jättis päeva pealt

notaritöö ning jäi haige lapsega koju.

Esimene reaktsioon oli Liivil ja Raulil selline nagu kõikidel vanematel – nad ei uskunud, et nende kolmandal pojalt, pesamunal, võib olla midagi halvloomulist.

“Oli selline tunne, et meie ees läks lahti eesriie ja me astusime justkui täiesti teise maailma,” kirjeldab elumuudatust Raul Altmäe.

Ravi

Esimesed kümme kuud oli Liivi pea-aegu lakkamatult lapsega haiglas. Kui vaadata Liivit nendelt fotodelt, on teda võimatu ära tunda – poja haigus ja lapse kannatuste nägemine muutis kauni ja sihvaka naise enese varjuks. Et mitte ennast pideva küsimusega “miks, miks, miks?” kaotada, sundis Liivi end kokku võtma ka kahe teiste poja jaoks. Vanem poeg Robert oli siis 15 ja keskmine poeg Richard 4aastane.

Suureks, lausa asendamatuks vaimseks päästerõngaks osutusid perele haiglas olevad teised vähihaigete laste emad ja isad. Liivi imbus tasapisi eludesse ja küsimustes, millele ta ei olnud kunagi pidanud mõtlema. Mida teha, kui keemiaravi saaval lapsel on suus villid?

RAUL ALTMÄE OMA POEGADEGA RANNAS: Rasmus kükitab.

LÖBUS SELFI EMAGA: Hoolimata keemiaravist oli Rasmus alati rõõmus.

Kuidas laps sööma saada? Mida teha, kui laps kodus hingetuks jääb?

“Me olime valmis elustama Rasmust vahel mitu korda päevas, sest ta nuttis end lihtsalt hingetuks.... Õnneks päris sinnani ei jõudnud,” räägib Raul.

“Seal on väikesed nõksud, mida teha,” täiendab Liivi.

“Ja ehkki mul on esmaabiandmise oskused ja ma tean, mis teha tuleb, siis oma lapsega jääd hätta, sa ei oska käituda lihtsalt,” jätkab Raul.

Hormoonravi koos keemiaraviga tegi Rasmusest pöörase tegelase,

see pani pere närvid viimseni pingule. Halbu päevi oli selgelt rohkem kui häid.

“See on kohutav aeg, sest hormoonravi annab meelevalt energiat. Öösel laps ei maga, lauale midagi panna ei saa, kõik lööb maha. Kui püüad takistada, siis hammustab käe verele, kitkub juukseid...”

“Sellega on nii, et kui ikka ise pole sellega kokku puutunud, siis mõista seda olukorda tegelikult ei saagi,” on Raul kindel.

Saksamaal ravil

Möödunud aasta suvel sõitis Liivi pojaga Berliini Charite kliinikusse. Rasmusel tilkus morfiin lennukis veeni. Tal olid suured peavalud, ta kaotas kehakaalu, ei söönud ega joonud päevade kaupa ivagi.

Poisi olukord oli keeruline ka seetõttu, sest tal polnud ikka veel kindlat lõplikku diagnoosi. Saksamaal selgus, et kõik neli senini pandud diagnoosi – osad pandud nii Eesti ja Suurbritannia arstide koostöös, olid osutunud valeks.

Augustis tuli viies diagnoos. Kaks Saksa arsti jõudsid sõltumatult järeldusele, et Rasmusel on harvaesinev silma neuroblastoom. Lastel on see tavaliselt kõhus, kuid Rasmusel oli see silmakoopas. Sellises asukohas oli see ka suurte kogemustega arstidele ennenägematu ja -kuulmatu.

Liivi arvas Berliini sõites, et jäävad sinna paariks nädalaks. Nüüd oli selge, et ravi on pikk ning Liivi üüris lapsega pooleks aastaks Berliini korteri. Pere läks nii kauaks lahku – Raul korraldas kahe pojaga elu Eestis ning sõitis Berliini vahet, et Liivi ja haige pojaga olla.

Kohe algas Rasmusel järjekordne keemiaravi. Vähihaige laps, olgu tahes kui tilluke, ei unusta aga isegi sellises rängas olukorras unista-

mast. Nii nagu enamus Rasmuse eakaaslastest, tahavad tüdrukud saada printsessiks ja poisid unistavad isiklikust Bugattist. Rasmuse puhul oli see just nii. Kui Raul sõitis Berliini, viis ta poja erinevatesse autopoodidesse.

“Mõni auto oli veel kiles, küsisin, kas võin poisi sisse panna? Alati lubati,” meenutab Raul.

Nii istus väike Rasmus 100 000 eurot ja rohkemgi maksvates luksmasinates. Poiss hoidis Lamborghini, Maseratti ja Bugatti lukseseriite roole. Need olid hetked, millel Raul lasi kesta võimalikult kaua. Kui poiss öhtul uinus, oli ta pihud täis pisikesi mudelaautosid. Iga auto nimi oli teada.

Silmad ei näe

Augustis jäi Rasmus vasakust silmast pimedaks. Ja mõned päevad hiljem ka paremast. See oli perele tragöödia, sest just tundus, et täpse diagnoosiga saavad asjad ainult paremaks minna. Oli halb uudis, et vaatamata peaaegu aasta kestnud pidevatele keemiaravidele oli kasvaja hoopis kosunud ning Saksa arstid olid kiirelt sunnitud lapsele tegema ainumõeldava operatsiooni – nad pidid kasvajale koljus ruumi tegema, et see ei pressiks peale nüüd juba ka paremale silmale. Vastasel juhul jääbki laps ka teisest silmast pöördumatult pimedaks.

Arstid otsustasid kiirelt, et tuleb proovida päästa paremat silma.

Pärast operatsiooni nipsutasid arstid narkoosist toibuva lapse silme all sõrmi. Rasmus küll kuulis, kuid käsi ei näinud. Arstide ponnistusel polnud tulemust...

Aga siis, pärast lootusetust ja masendavaid päevi pimedada poja voodiserval, taastus ootamatult nägemine paremas silmas.

Lapse lause “emme, pane mind riidesse, anna mulle iPad,” andis Raulile ja Liivile lootust, et imed siiski juhtuvad maailmas. Ja ehk isegi nendega? Neile tundus, et nende poeg võitleb end kasvõi läbi halli kivi!

“See hetk andis meile tohu-

tu energia,” ütleb Raul, kes filmis, süda ärevusest lõhkemas, kuidas tema poeg, kes alles oli olnud täiesti pime, ehitas vanema venna Richardiga Minecraftis linnu ja autosid. Üks silm ei seganud arvutis rallet sõita ega telekamänge mängida.

Rasmus arenes silmnähtavalt, selged olid peaaegu kõik tähed ja numbrid. Kui ema küsis, kas sa kooli tahad minna, kui suureks saad, siis Rasmus suuri plaane ei teinud.

“Ära küsi...,” ütles ta möödaminnes ning sukeldus tagasi mängumaailma. Sinna, mis pakkus väikele poisile palju rohkem võite kui argipäev.

Just siis kui Raul ja Liivi arvasid, et Saksa arstid pluss nende lapse tahtejõud ja kangus on hea koostöö, pidid nad vastu võtma esimest korda karmi tõe. Saksa arstid andsid novembris selgelt mõista, et mediti-

siin ei pruugi Rasmust lõputult aidata. Arstid loobusid plaanist kasvaja välja lõigata, sest see oli liiga keerulises kohas. Ka muud ravivariantid ei tulnud kasvaja halva asukoha ja suuruse tõttu Rasmuse puhul kõne alla.

Alates haiguse avastamisest oli Rasmusele loetud üle maailma erinevates kirikutes eestpalveid. Nüüd oli vaja veel rohkem paluda, sest sellises olukorras oli Raulile ja Liivile tähtis eelkõige hingeline tugi.

Varsti on varsti

“Täna ma rääkisin Jumalaga,” ütles Rasmus uue aasta esimesel hommikul. “Ta ütles, et ta teeb mu terveks.”

Kui Liivi uuris, “kuidas Jumal su terveks teeb” lausus poiss:

“Ta teeb mind terveks taevas.”

Liivi poleks tahtnud teada, kuid tahtmatult lipsas ikkagi tema huumilt küsimus: “Millal sa sinna lähed?”

“Varsti,” teatas väikemees muretult.

Kui Rasmus kuu hiljem Berliini haiglast välja kirjutati, hakkas perele tunduma, et “varsti” võib lähedal olla.

Märtsi alguses oli selge, et meditsiini võimetusel on piir, kasvaja oli uuesti hakanud vohama. Ravi enam ei olnud, lapsel aitas elus ja rahulik püsida ainult morfiin.

“Kui ta keset ööd ärkas ja autot küsis, siis teadis ta täpselt, mis auto ma talle pihku panen. Kui ta küsis Lamborginit, siis see ei saanud olla Volkswagen Polo – ta ju tundis kõiki marke,” ütleb Liivi.

Mai alguses jäi Rasmus lõplikult pimedaks ka paremast silmast. Kasvaja vohas tema peas. Laps jäi tasapisi liikumatuks.

“Ei saa minna pööraseks,” ütleb Liivi. See tähendab, et poja tervise halvenedes ei olnud nende jaoks kohta alternatiivmeditsiinil, kanepiõlil ega veel hullemal – MMS-teraapial, mis seisneb lahjendatud valgenda sissejootmisel, mida Eestis osad vanemad vähihaigetele lastele sisse joodavad.

Lõpp

Mõned päevad enne lõplikku mine-

kut pani nägemise täielikult kaotanud Rasmus oma käed emale ümber kaela ja ütles:

“Emme, ära muretse, ma kaitsen sind.”

Siis hakkas Rasmus tasapisi liikuma sinna, millest ta oli juba uue aasta hommikul vanemaid hoiatanud. Et aeg on lasta Jumalal ta terveks teha.

Selleks ajaks oli Rasmuse ravi kestnud ligi 2 aastat, millest ligi 300 oli haiglapäevi. Kasvaja oli lapse näo moondanud inetuks, seda oli pere liikmetel valus vaadata. Kuigi Rasmus ise ennast enam ei näinud, suutis väikemees oma nägu katsudes mõista, mis temaga toimub.

Pardiralli

Sel laupäeval lähevad Raul ja Liivi Kadrioru parki Pardirallile. Möödunud aastal olid nad seal koos Rasmusega, kuid lapsel polnud “hea päev”. Keemiaravi mõjus lapsele rängalt, poiss tundis end kehvasti. Tund hiljem nad juba lahkusid.

Sel aastal panevad nad ujuma ka oma kollase pardi. Nad tahavad tähtsustada neid inimesi Vähihaigete Laste Vanemate Liidus, kes nende peret on aidanud. Nii rahaliselt kui moraalselt.

“Paljud lapsed saavad ravi välismaal, mis tegelikult on mõistetav – Eesti on liiga väike riik, arstidel napib keerulisemate juhtumite puhul kogemusi. Vähiravi areneb kiiresti, paljud tavaarstid ei suuda aimatagi, et mõni sümptom võib olla vähk. Kui Lastehaiglasse või Tartu jõutakse, võib olla liiga hilja. Vähi puhul on väga tähtis just aeg,” ütleb Liivi. Ta lisab, et väga oluline on aidata vähihaigete perekondi.

Sel aastal annetas Pardiralli osa oma tulust Tartu Ülikooli Kliinikumi onkoloogia osakonnale, et saaks osta jälgimismonitorid vähihaigete laste jaoks, kes on luuüdisiirdamise ajal teistest eraldatud. Ülejäänud osa läheb erakorralisteks kulutusteks nendel juhtudel, kui Haigekassa ei rahasta ravimeid või kui lapsi on kiirelt vaja viia välismaale ravile või muul viisil saab anda tuge ja lootust lootusetuna näivas võitluses.

VENNAD:
Robert,
Richard, ja
Rasmus.